

entrevista

Pau Vidal

Jesuïta i missioner

ENTREVISTA: CLARA LLIMONA / FOTOS: PAU VIDAL

estris
18
l'entrevista

Pau Vidal Sas (Barcelona, 1977) és jesuïta i missioner a mercè de JRS (Servei Jesuïta als Refugiats). Va trepitjar Àfrica per primer cop l'any 1998 i fins ara ha cooperat als països de Libèria, Kènia i Sudan del Sud en llargues estades. Va entrar a l'ordre ignasiana quan tenia 23 anys, motivat per una fe entregada als altres i de testimoniatge intens. Actualment viu a Maban (Sudan del Sud) dirigint el projecte del camp de refugiats que JRS va establir-hi el 2011 a causa del desplaçament de milers de sudanesos al

país veí. Vidal va estudiar arquitectura amb certa indecisió, però els 6 anys a l'Àfrica li han permès dur a terme algun projecte tècnic, sobretot a Libèria, on donaven suport a les comunitats que tornaven al país després d'anys d'exili. En Pau ha tingut experiències intenses amb el món del lleure, del qual ha format part durant molts anys com a infant, monitor i responsable. El conjunt de la seva experiència a l'Àfrica la podeu trobar a www.enpau.blogspot.com.

“L'educació genera confiança i la confiança genera esperança i pau”

T'has mobilitzat fins al Sudan del Sud per poder ajudar milers de desplaçats. Europa té la possibilitat d'ajudar-ne milers més sense moure's de casa, però ha tancat les portes. Com valeres tot el que està passant a Europa amb els refugiats?

El fet que Europa no sigui capaç d'acollir aquells que fugen per salvar la pròpia vida i busquen exili m'entristeix i em revolta. Sembla que el vell continent vulgui oblidar que al llarg de la nostra pròpia història també hem estat refugiats, desplaçats i hem necessitat de l'acollida i suport dels altres. Des d'un punt de vista numèric és ridícul el fet que es plantegi l'arribada de refugiats com una “crisi” o com una “invasió,” quan de fet, un milió de refugiats no representa ni l'1% de la població d'Europa, una regió amb els millors índex de riquesa i desenvolupament. Europa no acull refugiats, no pas perquè no pot o perquè l'acollida suposaria diluir la identitat Europea (si és que això existeix), sinó simplement perquè no vol compartir el que té. Egoisme pur.

Des de la ciutadania s'han convocat manifestacions i accions per protestar contra els governs europeus. No han tingut gaire èxit. Què necessitem els del

primer món per reaccionar davant de realitats com aquesta?

Cal una revolució moral i espiritual, tornar a connectar amb allò que ens fa humans. La revolució industrial i tecnològica de la mà del neoliberalisme salvatge actual ens ha deixat un món terriblement injust, amb una petita minoria (Occident) opulenta, atipada i sense sentit. La resta de la població és empobrida, explotada i abusada. Quan percebem l'altre com “l'estrany”, “el foraster”, “el musulmà”, “l'enemic” (es poden afegir les etiquetes i estereotips que calgui) deixem de reconèixer la humanitat que ens agermana i perdem la capacitat d'empatia, d'obrir el nostre cor, les nostres portes, les nostres fronteres a aquell que està necessitat.

Creus que l'educació en el lleure ajuda a modificar les postures de rebuig i lluitar a favor d'aquesta revolució?

L'educació en el lleure és un espai privilegiat on els infants, de manera senzilla i a través del joc, aprenen valors i actituds que restaran amb ells tota la vida. Per això és molt important que les activitats siguin cooperatives, que l'altre no sigui l'enemic, que es promoguin activitats on en comptes de competir col·laborin entre ells. Junts assoleixen

molt més que sols. Des d'un joc de 5 minuts fins al centre d'interès d'una activitat d'estiu, tot pot ser pensat des d'aquest nou paradigma. Només així els infants d'avui poden aprendre a acollir l'altre, aquell que és diferent, com un regal en les seves vides.

Com va ser el teu pas per l'educació en el lleure? Creus que aquesta experiència va influenciar en el teu futur?

Als 10 anys els meus pares em van portar a l'esplai on anaven els meus cosins, el JAS (Joventut Alegre de Sarrià) de Barcelona. M'hi vaig quedar, i durant els 13 anys que vaig ser-hi (d'infant, de monitor i de cap) vaig aprendre moltes de les coses que m'han forjat com a persona i com a cristià. L'esplai va esdevenir la meva segona

“Cal una revolució moral i espiritual, tornar a connectar amb allò que ens fa humans”

“L'esplai va esdevenir la meva segona família. M'ha forjat com a persona i com a cristià”

família. També és on vaig descobrir i créixer en la fe, una fe no pas reclosa a la sagristia sinó viscuda en comunitat i entregada al servei dels altres. Els quinze dies de campaments d'estiu al Pirineu eren el moment fort de l'any, recordo que els esperava amb delit. De fet, amb un grup de joves de l'esplai vàrem fer una estada a l'Àfrica l'any 1998. Aquell va ser el meu primer contacte amb el continent i amb una realitat de pobresa forta. El testimoni dels missioners allà em va trasbalsar profundament i amb el temps, la crida d'Àfrica, ja com a jesuïta, va retornar.

Després d'estar dos anys a Libèria vas acceptar el càrrec de responsable del Centre d'Esplai Lluís Maria Chanut de Badalona. Per què vas prendre aquesta decisió?

L'any 2012 jo tornava de la selva tropical de Libèria on havia estat amb el JRS i em varen demanar de fer-me càrrec del Centre. Em van demanar ser-ne el responsable transitòriament durant dos anys i escaig per preparar la generació jove per tal que poguessin agafar el relleu amb garanties. M'ho vaig prendre com un servei a la ciutat on jo vivia en aquell moment i a un barri, Sant Roc, amb una problemàtica

social notable. He d'admetre que l'adaptació de la selva verda africana a la selva d'asfalt de la metròpoli no em va ser fàcil, però els somriures dels infants de Sant Roc em recordaven cada dissabte el sentit del que feia.

L'esplai va portar-te a conèixer per primer cop l'Àfrica i la tasca dels missioners. Creus que l'educació en el lleure pot orientar i ajudar a prendre decisions de futur als joves?

Sens dubte. Tots i cadascun de nosaltres tard o d'hora hem de prendre decisions fonamentals, d'aquelles que orienten la resta de la nostra vida. Les experiències viscudes prèviament ens ajuden a emmarcar aquestes decisions. Si un ha viscut anys a l'esplai, compartint i convivint amb els altres, aprenent a donar-se als companys, és clar que aquests valors i actituds seran els que guiaran les seves decisions en el futur. A l'esplai es forja la persona, és un

gran privilegi i una gran responsabilitat de la qual els monitors i caps han de ser-ne plenament conscients.

Quina és la missió de JRS (Servei Jesuïta als Refugiats)?

Servir, acompanyar i defensar són les tres paraules que han orientat la feina del JRS des que va ser fundat ara fa 36 anys (el 1980) pel Pare Pedro Arrupe. Acompanyar significa romandre al costat de les persones refugiades, escoltar la seva història i reconèixer-la, en definitiva establir una relació personal i un vincle. Servir encarna la decisió de construir junts alternatives a un exili massa llarg, oferint educació, formació i altres activitats que dignifiquin aquesta espera, i que evitin que el sentiment d'enyorança es transformi en depressió i desànim. Defensar demana analitzar, entendre i denunciar les causes que forcen tants milions de persones a viure com a refugiats per així

poder incidir en les arrels profundes dels conflictes armats.

Què significa per a tu viure en un camp de refugiats?

Quan escolto els testimonis de tants refugiats m'adono que el que desgasta més és el record de la brutalitat de la guerra i dels éssers estimats perduts durant la violència, i no tenir la certesa de quan podràs tornar a casa teva. De fet, la majoria de refugiats i desplaçats han de viure llargs anys a l'exili. L'enyor de la pròpia terra fereix l'ànima. Tothom té l'anhel de poder viure en pau i llibertat a la seva pròpia terra, tant a Catalunya com al Sudan.

Quin futur els espera als sudanesos que viuen al camp?

Hí ha una cançó que diu: "El futur és un enigma, s'endinsa en la boira". Sona molt poètic però per a un exiliat és una experiència molt dolorosa, encara que les persones desplaçades que conec viuen confiadament. La fe, cristiana o musulmana, és un element molt important en la vida d'aquests refugiats. Un detall lingüístic que parla del cor del poble és que tothom dóna gràcies a Déu en tota ocasió, diuen sempre *Almaitduliah* (donem gràcies a Déu) i s'acomiaden amb l'expressió àrab *Inshallah* (si Déu vol).

Vas arribar a Maban (Sudan del Sud) a mitjans del 2014. A nivell educatiu heu fet 2 escoles, organitzat cursos d'anglès per a adults, d'informàtica, formació universitària de magisteri, formació en lideratge per a joves... Per què és tan important l'educació en un camp de refugiats?

Com diu el meu company jesuïta i lleidatà Àlvar Sánchez, que també està a Maban, "l'educació transforma vides, crea vincles comunitaris i comparteix l'esperança que una altra manera de

viure és a l'abast. Quan la violència ha enfosquit el teu cor i t'ha pres els éssers estimats, t'adones del valor de l'educació, doncs el més bell d'allò après és que ningú t'ho podrà prendre. L'educació genera confiança i la confiança genera esperança i pau."

L'educació no formal també és important?

Formalment no tenim cap activitat de lleure tipus esblai setmanal, però cada cop que passegem pel camp tens un estol d'infants i sempre fas 5 minuts de jocs, cançons i rialles amb ells sota l'arbre. Aquí, abans de fer una intervenció sòlida en el temps de lleure, primer cal començar per garantir l'accés a l'educació formal, doncs la majoria d'infants no van o no poden anar ni a l'escola primària per manca de professors, la distància fins l'escola, poc interès per part dels pares, treballs manuals a casa sobretot per les noies, i un llarg etcètera. Sovint un jove de 18 anys encara està fent segon o tercer de primària i la majoria de noies no acaben l'escola.

Quin és el repte més difícil pel camp ara per ara?

Ara mateix la inseguretat ens té una mica preocupats. El govern de Sudan segueix bombardejant la regió i per tant no hi ha cap perspectiva que els refugiats puguin tornar aviat. Al desembre de 2013 aquest país que els acull va desintegrar-se en una guerra civil fratricida en la qual molta gent ha perdut la vida. Es van trobar atrapats entre dues guerres, la de casa i la del país d'acollida. I per últim les relacions entre refugiats i la comunitat local no sempre són fàcils. La qüestió ètnica hi té un paper, però sobretot és a causa del repartiment de recursos limitats (agricultura, ramaderia, llenya per fer foc i cuinar, etc.). En una regió com Maban aquesta és la causa principal de les tensions.

"Tothom té l'anhel de poder viure en pau i llibertat a la seva pròpia terra, tant a Catalunya com al Sudan"

En aquesta línia, quin sentit té la cooperació?

El debat sobre el sentit, utilitat i valor de la cooperació internacional es va encetar ara ja fa més de 20 anys i és una pregunta de fons sobre les relacions Nord-Sud. El món de la cooperació i de l'ajuda humanitària com a sector s'ha professionalitzat molt en les darreres dècades. Tot plegat té llums i ombres. D'una banda, avui les ONG són molt més transparents i molt més professionals. Per exemple, si cal construir pous a Etiòpia, una ONG paga a un enginyer professional perquè faci la feina amb el temps més breu possible. També avui les ONG són molt més conscients del risc de ser manipulades pels interessos polítics d'una certa regió i alhora són molt més actives en el terreny de la incidència per intentar canviar les regles del joc del nostre món terriblement injust.

Aquestes són les llums. I les ombres? Quins reptes tenen les ONG ara?

Les ONG s'han convertit en grans maquinàries burocràtiques per poder respondre de manera adequada als requeriments dels donants (informes, auditories, documents...) i sovint no tenen massa a dir o decidir. Són els grans donants (EUA, UE) els que decideixen què has de fer, com i amb qui. Avui en dia, la majoria de persones

“És important que les activitats siguin cooperatives, que l'altre no sigui l'enemic”

que treballa en el món humanitari passa 6 mesos en un lloc i marxa. No hi ha un compromís a mig termini. Hi ha potser molta capacitat tècnica però una gran desconeixença de la cultura local, de les necessitats reals de les persones desplaçades i de les estratègies tradicionals per resoldre els conflictes. El gran repte és superar la manca de visió integral de la persona humana. L'ajuda humanitària avui majoritàriament tracta les persones necessitades simplement com a cossos que cal alimentar, curar o tractar mèdicament, donar-los un tros de plàstic perquè es facin una cabana, etc. Però un refugià no és un número. És una persona, una biografia, un món

de relacions, un ésser espiritual, un misteri. A la cooperació internacional hi ha molta resposta tècnica però poc respecte pel misteri que ens constitueix com a humans.

Quin consell donaries als monitors que se senten cridats a tastar o endinsar-se en el camp de la cooperació? Per on haurien de començar?

Els hi diria que endavant, i que es possessin en contacte amb organitzacions que fa anys que faciliten estades de cooperació al Sud com SETEM o VOLPA, o d'altres similars. Sempre és bo que la primera estada sigui una mica preparada, acompanyada, i un cop acabada, també reflexionada. Sovint, el canvi o el terratrèmol interior no es produeix durant el temps al Sud sinó en els mesos posteriors, quan un torna a la seva realitat quotidiana amb moltes preguntes de fons sobre el món, la injustícia, el desig d'ajudar els més necessitats. Tan important és anar al Sud com tornar-ne.

I tu tens data de tornada a Barcelona?

No en tinc, i després de viure sis anys

a l'Àfrica rural, crec que em costaria força tornar al món satisfet de la sobreabundància i la hiperconnectivitat tecnològica. Encara m'imagino molts anys més per aquestes contrades africanes, caminant amb els refugiats i aprenent d'ells.

Com ets sents quan tornes a casa?

Casa meva és allà on sóc. Ja ho cantava en Sisa, no? “Casa meva és casa teva, si és que hi ha cases d'algú”. Ben cert que sento una especial vinculació amb Catalunya, la terra que em va veure néixer i créixer i on hi tinc la família i molts bons amics, però em sento a casa a Maban. L'altre dia, durant una celebració, les dones de la parròquia de Maban em deien amb molta tendresa i sinceritat que jo era com un fill per a elles. I em vaig sentir un privilegiat que em consideressin un dels seus. Quan torno per terres catalanes em sobta el contrast entre els dos mons, i em dic que jo estic molt bé a prop d'aquells que han tingut menys sort en els viaranyes de la història, que la meva vocació és estar ben a prop de les víctimes, els preferits del Bon Déu.

